

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

-

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannuksesta (32 a §)

Diakonissalaitos haluaa kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä.

Diakonissalaitos on yhteiskunnallinen säätiökonserni, joka rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. 155-vuotias säätiö tarjoaa yhdessä sen tytäryritys Rinnekodit kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveyspalveluja erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Toiminnasta syntyvällä tuotolla tuemme kaikkein haavoittuvammassa asemassa olevia.

Maahan tulevilla voi olla luku- ja kirjoitustaidottomuutta sekä haasteita päästä kiinni arkeen uudessa maassa. Monesti kotoutumisvaiheessa oleva henkilö ei osaa ottaa vastuuta ilmoittautumiskäytännöistä tai jättää ilmoittamatta nimenomaan kieliongelmiensa ja/tai luku- ja kirjoitustaidottomuuden vuoksi. Tämän takia olemme huolissamme, että esitetty muutos tulee aiheuttamaan turhan kulurakenteen hyvinvointialueille. Kotouttamisvaiheessa oleva henkilö ei myöskään välttämättä ymmärrä mitä pitää maksaa, miksi pitää maksaa ja miten maksaa. Nämä henkilöt ovat monesti myös varattomia, joten useiden perintävaiheiden ja jopa mahdollisen ulosotto-prosessin jälkeen tappio jää lopulta yhteiskunnan maksettavaksi. Pahimmillaan kierre aiheuttaa vaikeuksia itse kotoutujalle oleskelulupien jatkoprosesseissa.

Diakonissalaitos haluaa korostaa, että viestinnässä ja tiedon välityksessä on pidettävä huoli, siitä, että asiakas ymmärtää mistä viesti tulee ja miten se luetaan sekä miten toimitaan, jos ei pääse tapaamiseen. Monelle pakolaiselle sähköiset järjestelmät saattavat olla todella vaikeita käyttää, koska eivät ole aiemmin olleet tekemisissä sähköisten järjestelmien kanssa.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Yksin alaikäisenä maahan tulleilla nuorilla on taustallaan usein erilaisia väkivalta- ja traumakokemuksia lähtömaasta ja matkalta. Hyvinvointia kuormittavat myös turvapaikkaprosessin ja kotoutumisvaiheen kokemukset kuten asuminen kaukana läheisistä, läheisten kadoksissa oleminen tai kuolema. Yksinäisyys ja verkostojen puute sekä haaste kokea osallisuutta yhteiskunnassa heikentävät nuorten hyvinvointia. Itsenäistymisen taidot ja psykososiaalinen hyvinvointi ovat aiheita, joihin nuoret tarvitsevat helposti saavutettavaa matalan kynnyksen tukea. Kokemustemme ja selvitystemme perusteella yksin alaikäisenä tulleilla jälkihuollon nuorilla on lähtökohtaisesti vaikeuksia luottaa palvelujärjestelmään (esim. Laine & Lempinen 2023). Lisäksi nuoret kokevat erityisesti koulutusjärjestelmissä jatkuvaa uloslyöntiä ja rakenteellista rasismia.

Olemme todella huolissamme aikuistumisen tuen laskusta, sillä on tiedossa, että ne nuoret, jotka tarvitsevat aikuistumisen tukea, tarvitsevat sitä yhä 23 v. täytettyään. Lapsena ilman huoltajaa maahan tulleet nuoret aikuiset ovat erityisen haavoittuva ryhmä. Jos tämän ryhmän kotoutumisesta ei huolehdi kunnolla, riskinä on nuorten syrjäytyminen ja ulosjääminen suomalaisesta yhteiskunnasta. Syrjäytymisen seurauksena riski radikalisoitumiseen tai jengiytymisiin kasvaa. Pitkällä aikavälillä syrjäytymisen kustannukset ovat paljon suuremmat kuin aikuistumisen tuen tarjoamisen kustannukset 25 ikävuoteen asti.

On havaittu, että yksin alaikäisenä maahan tulleiden asumisen ja arjen tuki ei toteudu tälläkään hetkellä yhdenvertaisesti ja nuorten tarpeita vastaavasti. Tuki opintoihin, opinnoissa pysymiseen ja työelämään ei ole riittävä. Opintojen ohjaus ei kannusta nuoria monipuolisille opiskelu-urille, ja edelleen työpaikkojen rekrytoinnissa havaitaan ennakkoluuloja. Maahanmuuttanuorilla on ollut vaikeuksia päästä koulutusta ja ammattia vastaavaan työhön. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminnassa ja palvelujen tuottamisessa palvelukokonaisuuksina ja ketjuina on kehittämisen varaa. (Hirschovits-Gerz ym. 2023.)

Yksin alaikäisenä maahan tulleiden joukko voidaan karkeasti jakaa kolmeen erillaiseen ryhmään. Ne nuoret, jotka pärjäävät peruspalveluilla ja hyötyvät esimerkiksi kansalaistoiminnan tarjoamista mahdollisuuksista. Toisen ryhmän muodostavat nuoret, jotka tarvitsevat erityistä tukea jossain rajatussa asiassa ja kolmannen ryhmän muodostavat nuoret, jotka tarvitsevat vaativaa monialaista tukea kuten esimerkiksi traumasensitiivistä työskentelyä. (mukaillen Hirschovits-Gerz ym. 2023.) Kaikki nuoret tarvitsevat nähdäksi, kuulluksi ja kohdatuksi tulemistä. Jälkihuollon jatkuminen 23 ikävuoden jälkeen on erityisen tärkeää edellä kuvatuista ryhmistä viimeisimmälle. Tälläkään hetkellä kotoutumisen jälkihuolto ei ole nuorelle subjektiivinen oikeus kuten lastensuojelun jälkihuolto.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

-

Muut huomiot

Olemme huolissamme, että nämä muutokset eivät tule auttamaan maahamme tullutta henkilöä, joka pyrkii kotoutumaan tähän yhteiskuntaan. Toivoimme, että kotoutumisessa pyritään huomioimaan erilaisten ihmisten kyky sopeutua heille vieraisiin käytäntöihin.

“Anonyymi puhelintulkkaus voi olla hyvä vaihtoehto arkaluonteisia asioita käsiteltäessä” (2.3. s.8)

Haluamme nostaa esiin, että anonyymi puhelintulkkaus voi myös herättää luottamuspulaa ja estää arkaluontoisten asioiden käsittelyn asiakkaan näkökulmasta.

Tulkkitsemisessä säästäminen voi myös heikentää maahanmuuttajan integroitumista siltä osin, että maahanmuuttaja ei saa riittävästi tietoa omaa tilannettaan koskevista menettelyistä, prosesseista ja vastuista. Tulkkitseminen on ainoa tapa säilyttää kielitaidottoman maahanmuuttajan osallisuus ja hallinta hänen omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Mikäli maahanmuuttaja ei saa riittävästi ja ymmärrettävästi tietoa mm. uuden yhteiskunnan rakenteista ja toiminnoista, ei hänellä ole välineitä toimia itsenäisesti ja aktiivisesti omien asioidensa hoitamiseksi. Tämä johtaa erilaisten kotoutumista tukevien prosessien ja palveluiden katkeamiseen, osattomuuteen ja hallinnan tunteen menettämisen kokemukseen, ja sitä kautta heikentää maahantulijan integroitumisen prosessia.

Tuominen-Hakoila Miinukka
Diakonissalaitos